

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито особливості інтерактивних методів навчання. Описано можливості використання інтерактивних методів навчання при вивченні курсу "Історія педагогіки".

Ключові слова: інтерактивні методи, студенти, лекція, семінарське заняття.

Постановка проблеми. Важливим напрямом удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи є використання інтерактивних методів навчання. Це дозволяє вирішити нагальні потреби у підготовці спеціаліста нового типу, адекватного вимогам сучасного суспільства, здатного шукати рішення у співпраці з колегами. Без широкого застосування діалогових методів у вищій професійній педагогічній освіті не можна досягти серйозних змін у шкільній практиці.

У зв'язку з цим актуальним є вивчення можливості застосування в навчальному процесі сучасного вищого навчального закладу інтерактивних методів навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема застосування інтерактивних методів у навчальному процесі була в центрі уваги таких вітчизняних та російських науковців, як от: Н. Баліцька, О. Євтух, Н. Коломієць, І. Куришева, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. П'ятакова, О. Сіроштан, О. Січкарук та ін.

Мета нашої статті – висвітлення досвіду впровадження інтерактивних методів навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці існують різні підходи до визначення інтерактивних методів навчання. Так, О. Сіроштан методи інтерактивного навчання визначає як "систему способів цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії педагога (викладача) і студентів, спрямованих на розв'язання навчально-виховних завдань фахової підготовки майбутніх педагогів у процесі навчально-пізнавальної діяльності вищого навчального закладу" [6, с.88].

І. Куришева під інтерактивними методами навчання розуміє "способи організації активної, продуктивної взаємодії учнів між собою, з учителем, з різними джерелами інформації, а також з комп'ютером у формі навчальних, ділових, рольових ігор, дискусій, виконанні проектів, аналізі конкретних ситуацій, за якої відбувається освоєння нового досвіду й одержання нових знань, надається можливість для самореалізації учнів" [3, с.12].

На думку Н. Коломієць, інтерактивними вважаються такі методи навчання, які реалізуються завдяки активній взаємодії учнів і дають змогу на основі внеску кожного з них у спільну справу отримувати нові знання, організувати спільну діяльність, ідучи від окремої взаємодії двох-трьох осіб до широкої співпраці класного колективу [2, с. 8-9].

Проведений аналіз дефініцій дозволяє зробити висновок, що інтерактивні методи навчання – це взаємопов'язана спільна діяльність студентів і викладача, за якої всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, занурюються в атмосферу співпраці зі спільного вирішення проблем.

Актуальною проблемою у сучасній педагогічній науці залишається проблема класифікації інтерактивних методів навчання. Наразі не існує їх достатньо повної класифікації. Можливо, це пов'язано з тим, що відсутнє чітке розмежування активних та інтерактивних методів навчання, одні й ті ж види методів відносять як до активних, так і до інтерактивних.

О. Голубкова, І. Кефелі класифікують інтерактивні методи навчання на основі їх комунікативних функцій, розділяючи на три групи: дискусійні методи (діалог, групова дискусія, розбір і аналіз життєвих ситуацій), ігрові методи (дидактичні ігри, творчі ігри, у тому числі ділові, рольові ігри, організаційно-діяльні ігри, констрігри), психологічна група інтерактивних методів (сенситивний і комунікативний тренінг, емпатія) [1, с. 16].

І. Куришева систематизує інтерактивні методи навчання у контексті самореалізації особистості учнів у навчальній діяльності на підставі середовищ взаємодії: інтерактивні методи навчання в середовищі "учень – учень – учитель" ; у середовищі "учень – комп'ютер – учитель"; у середовищі "учень – підручник – навчальний посібник". У середовищі "учень – учень – учитель" вона виділяє ігрові (рольові ігри, навчальні ділові ігри, дослідницькі ділові ігри, кейс-методи, проектні методи, організаційно-діяльні ігри, аналіз конкретних ситуацій, тренінгові методи) та неігрові інтерактивні методи навчання (дебати, диспути, відкриті форуми, різні види дискусій, портфоліо) [4, с. 162-163].

О. Січкарук пропонує розділити інтерактивні методи на дві групи: 1) однією зі сторін спілкування виступає викладач і 2) спілкування відбувається між студентами. До першої групи вона включає лекції із включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари "питання – відповідь", дискусії із провокаційними запитаннями, консультації (особливо при дистанційному навчанні), роботу через сайт-курс. До другої – бесіди, дискусії, круглі столи, "мозковий штурм", групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти, панельні справи [7].

У своїй статті ми притримуємось класифікації О. Січкарук.

Невід'ємною формою організації навчального процесу у вищій школі є лекція. Її основна дидактична мета – формування орієнтувальної теоретичної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу [5, с. 207].

Важливо відійти від традиційної моделі викладання лекцій, яка здебільшого орієнтована на пасивне сприймання студентами змісту навчального матеріалу. З цією метою варто використовувати інтерактивні методи навчання, які дозволяють залучити студентів до активного обговорення, мобілізують їхню мисленнєву діяльність.

На нашу думку, основними методами, які підвищують ефективність лекцій, будуть дискусії, бесіди, робота в парах.

Організуючи дискусію під час лекції, викладач повинен заздалегідь визначити мету введення дискусії, сформулювати питання, визначити місце дискусії у структурі лекції та її тривалість, підсумкове узагальнення повинно стати містком, зв'язуючим моментом із подальшим викладенням матеріалу лекції [7].

Наприклад, під час викладання дисципліни "Історія педагогіки" для студентів I курсу, можливо використати такі теми для обговорення на лекції: "Свобода для дитини – право чи розкіш? (на матеріалі питання "Соціально-педагогічні погляди Ж. Ж. Руссо. Педагогічний трактат "Еміль, або Про виховання"); "Зовнішній вплив на творчий потенціал дитини гальмує дію?" (на матеріалі питання "Теорія вільного виховання"); "Школа майбутнього – школа роботи?" (на матеріалі питання "Педагогіка громадянського виховання" і "Трудової школи" Г. Кершенштейнера)", "Навчання іноземної мови з дитячого садка – користь чи шкода?" (на матеріалі питання "Ідея народності виховання в творчості К. Д. Ушинського") тощо.

Використання бесіди на лекції дозволить зняти монотонність навчання, активізувати мислення, підвищити інтерес до навчання. Педагог може звертатися безпосередньо до когось із студентів, або до всієї аудиторії. Значні можливості для проведення бесіди має використання так званої "лекції з пропусками". На першому етапі студенти знайомляться із опорним конспектом лекції, умовними позначеннями та завданнями, що пропонуються для самостійного виконання. На лекції викладач організовує активне обговорення студентами питань, надає їм можливість виступити з доповненнями. Студенти роблять необхідні записи і помітки в опорному конспекті, отримують відповідь від викладача на питання, які виникли у процесі підготовки до лекції.

Метод роботи в парах доцільно використовувати для виявлення особистісного ставлення студентів до вивчуваного матеріалу, узагальнення знань з питання, що обговорювалось. Після викладу теоретичного матеріалу викладач пропонує студентам повернутися до свого сусіда і виконати завдання: "Вирішіть, які ідеї найкраще підходять вам і чому", "Визначте ключові положення останніх... хвилин" тощо [8].

Значно більші можливості для використання інтерактивних методів мають семінарські заняття. Під час проведення традиційного семінару студент, як правило, відповідає на підготовлене питання, заглядаючи до конспекту. Решта групи нудьгує, або готується до наступного питання. Таким чином, ефективність семінару знижується, опитати вдається не більше 3-5 студентів, ще 3-5 можуть щось доповнити. Це призводить до формалізму, пасивності основної частини академічної групи.

Використання інтерактивних методів дозволить залучити всіх студентів до активного обговорення, зніме відчуття страху, напруженості. Одним із різновидів інтерактивного семінару може бути семінар "Запитання-відповідь". Викладач ставить питання нерепродуктивного характеру, формулюючи їх таким чином, щоб студенти не мали змоги дати відповідь, користуючись цитатами з конспекту або підручника. Наприклад, на заняттях з історії педагогіки можлива постановка таких питань: "Як Ви вважаєте, чи правий був Й. Ф. Герbart у визначенні мети виховання? Обґрунтуйте свою думку", "Чи погоджуєтесь ви з методами приборкання дитячої пустотливості за Й. Ф. Герbartом? Чому?" та ін. Цей вид семінару впливає на інтелектуальний розвиток студентів, активізує їх діяльність.

Ефективним інтерактивним методом на заняттях з історії педагогіки є рольові ігри. Наприклад, гра "Інтерв'ю із зіркою". Студентам пропонується уявити, що до них на заняття завітав відомий педагог, який хоче поділитися своїм педагогічним досвідом. Обирається студент, який виконуватиме роль зірки. Він розповідає про "свою" діяльність, педагогічні погляди, тобто розповідь відбувається від першої особи. Інші студенти ставлять питання "гостю". Роль "зірки" на занятті може зіграти не один, а кілька студентів по черзі. Бажано не повторювати інформацію, яка вже звучала. Важливо привчати студентів ставити питання, які дозволяють виявити особистісне ставлення "зірки" до розглядуваного питання.

Під час аналізу першоджерел з історії педагогіки можна запропонувати використати інтерактивний метод "Дебати". Наприклад, під час опрацювання твору "Материнська школа" Я. А. Коменського, студенти об'єднуються у дві команди. Перша команда – висловлює позитивні відгуки за прочитаним, інша команда – критикує прочитану книгу. У кінці дебатів слід зробити загальний висновок: "Які корисні ідеї із "Материнської школи" ви запозичили для себе?"

Ефективним під час опрацювання першоджерел є використання інтерактивного методу "робота в групах", прийом "Реклама книги". Перед початком роботи студенти об'єднуються у групи по 3-5 чоловік. Кожна група – "рекламне агентство", яке повинно представити "замовнику" (викладачу) власну рекламу твору, який вивчається. Заохочується нестандартний, творчий підхід до справи. Таким чином, студенти не тільки привчаються приймати спільні рішення, доходити до єдиної думки, але й мають змогу виявити свої творчі здібності.

Висновки. Отже, інтерактивні методи навчання є органічним і суттєвим доповненням класичних методів. Вони сприяють активізації мислення, знань та умінь студентів, досягненню високих результатів навчальної діяльності, здійсненню оперативного зворотного зв'язку. Організація навчального процесу, де поєднуються традиційні та інтерактивні методи навчання, дозволить найефективніше організувати процес підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Використані джерела

1. Голубкова О. А. Использование активных методов обучения в учебном процессе: учебно-методическое пособие. / О. А. Голубкова, И. Ф. Кефели. – СПб., 1998. – 42 с.
2. Коломієць Н. А. Дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09 / Н. А. Коломієць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 19 с.
3. Курьшева И. В. Интерактивные методы обучения как фактор самореализации старшеклассников в учебной деятельности при изучении естественнонаучных дисциплин: автореферат дис. ... кандидата педагогических наук: 13.00.01 / Курьшева И. В. / Нижегород. гос. пед. ун-т. – Нижний Новгород, 2010 – 20 с.
4. Курьшева И. В. Классификация интерактивных методов обучения в контексте самореализации личности учащихся // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2009. – №112. – С. 160-164.
5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
6. Сіроштан О. В. Інтерактивні методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О. В. Сіроштан // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – № 1. – С. 85-90.
7. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: Навчально-методичний посібник. / О. І. Січкарук. – К.: Таксон, 2006. – 88 с.
8. Софій Н., Кузьменко В. Активне навчання: обговорення, інтерактивні лекції, рольові ігри, мозкові штурми. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/1345/>

Turchyna I.

THE USAGE OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN THE PREPARATION OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

The article describes the features of interactive teaching methods. The abilities of the use of interactive methods in the study of the course "History of Education".

Key words: *interactive methods, students, lectures, seminars.*

Стаття надійшла до редакції 10.04.13

